

УДК 001.4:619:612 (100)

МІЖНАРОДНА ВЕТЕРИНАРНА МОРФОЛОГІЧНА НОМЕНКЛАТУРА

ХОМИЧ В. Т., д. вет. н. проф.¹
ГАВРИЛІН П. М., д. вет. н., проф.²
БУБЛИК О. О., к. вет. н., доц.³

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ,

²Дніпропетровський аграрно-економічний університет, м. Дніпро,

³Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава.

Ветеринарна морфологія об'єднує анатомію, гістологію та ембріологію свійських ссавців і птахів. У зв'язку з цим, спеціалісти-морфологи країн світу у своїй роботі повинні користуватись відповідними номенклатурами (термінами), які затверджені Всесвітньою асоціацією ветеринарних анатомів. В Україні опублікована тільки анатомічна номенклатура, а інші (гістологічна, ембріологічна) відсутні. Запропоновано організувати в нашій країні комітет для підготовки і видання ветеринарної морфологічної номенклатури.

Ключові слова: анатомія, ветеринарія, гістологія, ембріологія, морфологія, номенклатура, птахи, ссавці.

Вступ. Номенклатура – це слово латинського походження і його буквальний переклад – перелік або список. У сучасному розумінні номенклатура – це єдиний перелік специфічних назв, термінів, які повинні використовувати науковці, спеціалісти-практики у будь якій галузі науки, техніки, мистецтва у всіх країнах світу. В зв'язку з цим були створені міжнародні комітети з усіх напрямків знань, які розробляли міжнародні термінологічні номенклатури. Для назви термінів використовували переважно їх латинські назви. На основі цих номенклатур, у більш розвинених країнах світу, були розроблені свої номенклатури, довідники і словники у яких для назви термінів використовували не тільки їх латинські назви, а й національні.

Особлива увага знанням і використанням міжнародних номенклатур приділяється у нинішній час, що пов'язано з інтеграцією наукових досліджень і публікацією їх результатів у міжнародних виданнях.

Як відомо, ветеринарна морфологія об'єднує анатомію, гістологію з цитологією і ембріологію свійських ссавців і птахів. Відповідно цьому, вона повинна мати анатомічну, гістологічну та ембріологічну номенклатури цих тварин.

До 1895 року не було єдиної анатомічної номенклатури у гуманній і ветеринарній меди-

цині. Кожна країна або нація мала свою номенклатуру. У зв'язку з цим багато анатомічних структур людини і тварин у різних країнах називалась по різному. Перша анатомічна номенклатура була прийнята Анатомічним товариством у 1895 році у м. Базель (Швейцарія) і відповідно була названа базельською (БНА). Однак ця номенклатура не задовольняла ветеринарних анатомів оскільки терміни, які позначають напрямок були властиві тільки для людини, вісь тіла якої має вертикальне положення. У зв'язку з цим Міжнародний ветеринарний конгрес у 1895 році заснував Комітет з ветеринарної анатомічної номенклатури (м. Берн). Останнім була розроблена ця номенклатура яка у 1899 р. була затверджена Міжнародним ветеринарним конгресом (м. Баден-Баден). Але вона не була надрукована і міжнародного визнання не отримала.

Базельська анатомічна номенклатура була переглянута і допрацьована Комітетом німецьких анатомів і прийнята Анатомічним товариством у 1935 р. (м. Йена). Відповідно цьому її назвали йенською (ЙНА). У цій номенклатурі, терміни, які вказують напрямок були придатними для тварин, але спеціальних термінів ветеринарної анатомії у ній не було. На п'ятому Міжнародному конгресі анатомів (м. Оксфорд, 1950 р.) було обрано Комітет, який розробив нову міжнародну анатомічну номенклатуру,

яка була затверджена Міжнародним конгресом анатомів у 1955 р. в м. Парижі і одержала відповідну назву (ПНА). Однак вона не влаштувала ветеринарних анатомів – учасників конгресу в Парижі і, вони вирішили заснувати Міжнародну асоціацію ветеринарних анатомів для підготовки ветеринарної анатомічної номенклатури. Перше засідання цієї асоціації відбулось у 1957 р. в м. Фрейбург (Німеччина). На ньому був створений Міжнародний комітет з ветеринарної анатомічної номенклатури (МКВАН).

У 1961 р. (м. Відень) Міжнародна асоціація ветеринарних анатомів була перейменована у Всесвітню асоціацію ветеринарних анатомів (ВАВА). На її Генеральній асамблеї були обговорені і прийняті загальні терміни, терміни частин тіла і напрямків, які підготували члени МКВАН, як основу ветеринарної анатомічної номенклатури. Перша її частина була прийнята на засіданнях МКВАН і ВАВА у 1963 р. (м. Ганновер), а друга – у 1965 р. (м. Гессен).

Видання першої редакції Міжнародної ветеринарної анатомічної номенклатури вийшло у 1968 р., а друге – у 1973 р. (з покажчиком латинських термінів). Російською і латинською мовами ця номенклатура була опублікована у 1979 р. [1]. Після цього МКВАН здійснив ще видання трьох редакцій номенклатури, які були допрацьовані і доповнені.

Четверта редакція Міжнародної ветеринарної номенклатури була прийнята Генеральною асамблеєю ВАВА у 1992 р. (м. Гент) і опублікована в 1994 р. (США) [2]. Ця публікація містить три номенклатури: анатомічну, гістологічну і ембріологічну. Цього видання в нашій країні немає. Відсутня в мережі інтернет і його електронна версія. У нашій країні четверта редакція Міжнародної ветеринарної анатомічної номенклатури (тільки анатомічні терміни) латинською, українською і англійською мовами була видана у 2005 р. і перевидана у 2012 р. [3], а в Росії – латинською і російською мовами у 2003 р. [4].

П'ята редакція номенклатури була прийнята в 2005 р. (США). Згідно рішення ВАВА вона була не надрукована, а поширювалась в електронному варіанті [5]. В Росії ця редакція номенклатури була опублікована в 2013 р. [6]. В нашій країні ця редакція номенклатури відсутня.

Міжнародний комітет з анатомічної номенклатури птахів, згідно рішення ВАВА, був створений у 1971 р. У 1974 р. ним був підготовлений і опублікований тимчасовий каталог анатомічних термінів птахів. Перше видання міжнародної анатомічної номенклатури птахів було надруковане в 1979 р. (США). З 1985 р. комітет розпочав підготовку другого видання цієї номенклатури, яка б гармонізувала з анатомічною і гістологічною номенклатурою свійських ссавців. При цьому ним були збережені специфічні анатомічні і гістологічні (крім цитологічних і загальних гістологічних) терміни, які стосувались морфології птахів. Також було вирішено розширити текст номенклатури за рахунок ілюстративних матеріалів, синонімів і списку використаних літературних джерел. Рукопис другого видання номенклатури птахів був підготовлений у 1991 р. і опублікований у 1993 р. [7]. Ця номенклатура українською і російською мовами не видавалася. Відсутній також в мережі інтернет її електронний варіант.

У 1965 р. в м. Гессен (Німеччина), на Генеральній асамблеї ВАВА МКВАН організував і створив підкомітет для підготовки ветеринарної гістологічної та ембріологічної номенклатури. Пізніше 1967 р., на базі цього підкомітету була сформована група для підготовки ембріологічної номенклатури. У 1971 р. (Мехіко) ця група була реорганізована в Міжнародний комітет з ветеринарної ембріологічної номенклатури.

У 1984 р. угорські ветеринарні анатоми, які не були членами цього комітету підготували рукопис ветеринарної ембріологічної номенклатури, яку назвали угорською. Пізніше, один із них ввійшов до складу комітету. Учасники комітету, після численних уточнень і допрацювань використали частину угорських ветеринарних ембріологічних термінів і вирішили використовувати у номенклатурі тільки ті терміни, які стосуються пренатального періоду онтогенезу тварин. На Генеральній асамблеї ВАВА (1992 р.) в м. Гент був організований редакційний комітет з ветеринарної ембріологічної номенклатури, який опублікував її в 1994 р. Друга редакція цієї номенклатури (2006 р.) не випускалась у друкованому вигляді, а поширювалось в електронному варіанті [5]. В Україні і Росії ветеринарна ембріологіч-

на номенклатура не опублікована.

Як відмічено вище, підкомітет з підготовки міжнародної ветеринарної гістологічної номенклатури (разом з ембріологічною) був створений у 1965 р. У 1967 р. з його складу було сформовано гістологічну і органологічну групи, які займалися підготовкою гістологічної номенклатури. Пізніше, ці групи були реорганізовані в Міжнародний комітет з ветеринарної гістологічної номенклатури. Коли було опубліковано першу редакцію цієї номенклатури нам не відомо. Друга редакція міжнародної ветеринарної гістологічної номенклатури була затверджена 1992 р. (м. Гент). Разом з нею були також затверджені четверта редакція анатомічної номенклатури та ембріологічна. В мережі Інтернет електронний варіант гістологічної номенклатури відсутній.

Із викладеного вище видно, що в нашій країні є Міжнародна ветеринарна анатомічна номенклатура, яка потребує уточнень згідно її п'ятої редакції. Відсутні Міжнародні анатомічна номенклатура птахів та гістологічна і ембріологічна ветеринарні номенклатури. У зв'язку з цим, пропонуємо організувати і провести зібрання ветеринарних морфологів України на якому сформувати комітет для підготовки і публікації (можливо в електронному варіанті) Міжнародної ветеринарної морфологічної номенклатури латинською і українською мовами. У комітеті бажано створити чотири підкомітети, які б займалися підготовкою до видання анатомічної, гістологічної та ембріологічної номенклатури і анатомічної номенклатури птахів.

ЛИТЕРАТУРА

1. Удовин Г. М. Международная ветеринарная анатомическая номенклатура на латинском и русском языках / Г. М. Удовин. – М.: Московская ордена Трудового Красного Знамени ветеринарная академия им. К. И. Скрябина, 1979. – 262 с.
2. Sack W. O. Nomina Anatomica Veterinaria / Nomina Histologica / Nomina Embryologica Veterinaria. Ithaca, New York, – 1994.
3. Міжнародна ветеринарна анатомічна номенклатура латинською, українською та англійською мовами (друге видання) / Хомич В. Т., Левчук В. С., Горальський Л. П., Ших Ю. С., Калиновська І. Г. / Під редакцією В. Т. Хомича і В. С. Левчука. – Житомир, "Полісся", 2012. – 390 с.
4. Зеленецкий Н. В. Международная ветеринарная анатомическая номенклатура. Четвертая редакция. Nomina Anatomica Veterinaria. – М.: "Мир", 2003. – 351 с.
5. www.wava-amav.org.
6. Зеленецкий Н. В. Международная ветеринарная анатомическая номенклатура на латинском и русском языках. Пятая редакция. Nomina Anatomica Veterinaria. – Спб.: "Лань", 2013. – 400 с.
7. Hanabook of Anatomy: nomika anatomica avium. Second Edition. Cambridge, Massachusetts. Published by the Club. 1993. – 779 p.

REFERENCES

- Udovin, G. M. (1979). Mezhdunarodnaja veterinarnaja anatomicheskaja nomenklatura na latinskom i russkom jazykah. Moscom, Russia: Moskovskaja ordena Trudovogo Krasnogo Znameni veterinarnaja akademija im. K. I. Skrjabina, 262. [in Russian].
- Sack, W. O. (1994). Nomina Anatomica Veterinaria / Nomina Histologica / Nomina Embryologica Veterinaria. Ithaca, New York.
- Khomych, V. T., Levchuk, V. S., Horal's'kyy, L. P., Shykh, Yu. S. & Kalynov's'ka, I. H. (2012). Mizhnarodna veterynarna anatomichna nomenklatura latyns'koyu, ukrayins'koyu ta anhliys'koyu movamy (Khomych, V. T. Levchuk, & V. S., Ed.). Zhytomyr, Ukrayina: Polissya. 390. [in Ukrainian].
- Zelenevskij, N. V. (2003). Mezhdunarodnaja veterinarnaja anatomicheskaja nomenklatura.(5nd ed.). Nomina Anatomica Veterinaria. – Moscom, Russia: Mir. 351. [in Russian].
- www.wava-amav.org.
- Zelenevskij, N. V. (2013). Mezhdunarodnaja veterinarnaja anatomicheskaja nomenklatura na latinskom i russkom jazykah. (5nd ed.). Nomina Anatomica Veterinaria. Spb. Russia: Lan. 400. [in Russian].
- Hanabook of Anatomy: nomika anatomica avium. (1993). Second Edition. Cambridge, Massachusetts. Published by the Club, 779.

МЕЖДУНАРОДНАЯ ВЕТЕРИНАРНАЯ МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ НОМЕНКЛАТУРА

Хомич В. Т.¹, Гаврилін П. М.², Бублик О. О.³

¹Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев

²Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет, г. Днепр

³Полтавская государственная аграрная академия, г. Полтава

Ветеринарная морфология объединяет анатомию, гистологию и эмбриологию домашних млекопитающих и птиц. В связи с этим, специалисты-морфологи стран мира в своей работе должны пользоваться

соответствующими номенклатурами (терминами), которые утверждены Международной ассоциацией ветеринарных анатомов. В Украине опубликована только анатомическая номенклатура, а другие (гистологическая, эмбриологическая) отсутствуют. Предложено организовать в нашей стране комитет для подготовки и издания ветеринарной морфологической номенклатуры.

Ключевые слова: номенклатура, морфология, ветеринария, анатомия, гистология, эмбриология, млекопитающие, птицы.

INTERNATIONAL VETERINARY MORPHOLOGICAL NOMENCLATURE

V. Khomych¹, P. Gavrylin², O. Bublyk³

¹National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kiev

²Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipro

³Poltava State Agrarian Academy, Poltava

Veterinary morphology include anatomy, histology and embryology of domestic animals and birds. Accordingly, veterinary morphologists around the world in their work should use the International anatomical, histological and embryological nomenclatures (terms), approved by the World Association of Veterinary Anatomists. Due to the integration of research and results publishing in international journals use of nomenclatures is relevant at the present time. On General Assembly of the World Association of Veterinary Anatomists there were formed Special International Committee for the preparation and publication of veterinary morphological nomenclature.

Committee for preparing of anatomical nomenclature was organized in 1957. In 1968 the first edition of this nomenclature was prepared and published. Then anatomical nomenclature subsequently was refined and developed. Its last edition was adopted in 1995.

The International Committee on anatomical nomenclature of birds was created in 1971. The first edition of this nomenclature was published in 1979, and the second in 1993. Veterinary Committee on histological and embryological nomenclatures was formed in 1965. There were two subcommittees: embryological and histological which later were reorganized in committees. The first edition of embryological nomenclature was published in 1994. The second edition of this nomenclature (2006) was not published in a printed format as a book but distributed through the web. It is unknown to us when the first edition of histological nomenclature was published, but the second was approved in 1992.

In Ukraine it is published only international veterinary anatomical nomenclature, and others do not. It is proposed to create in our country the committee on the preparation and publication of veterinary histological and embryological nomenclatures and anatomical nomenclature of birds.

Key words: nomenclature, morphology, veterinary medicine, anatomy, histology, embryology, mammals, birds.
